

Република Србија

МИНИСТАРСТВО ПРИВРЕДЕ

НАПЛАТА ПОТРАЖИВАЊА У СТЕЧАЈНОМ ПОСТУПКУ

НАПЛАТА ПОТРАЖИВАЊА СТЕЧАЈНОГ ДУЖНИКА

*Борис Богичевић, правни саветник, Центар за стечај,
Агенција за лиценцирање стечајних управника*

Uz podršku Švajcarskog sekretarijata za ekonomske poslove SECO

УВОД

Један од великих проблема у садашњем пословању како привредних друштава, тако и предузетника је нередовна наплата потраживања. Нередовна наплата потраживања утиче на пословне резултате привредних субјеката и њихово функционисање у привредном животу. У стечајном поступку наплата потраживања стечајног дужника директно се одражава на ефикасност спровођења самог поступка, с обзиром да је наплата потраживања један од елемената чијом се ефикасношћу доприноси бољем намирењу стечајних поверилаца, што је и основни циљ вођења самог стечајног поступка. У циљу ефикасније наплате потраживања стечајног дужника, стечајни управник би већ на самом почетку спровођења стечајног поступка требало да приступи активностима у циљу што ефикасније наплате потраживања.

ФОРМИРАЊЕ СТЕЧАЈНЕ МАСЕ

- ▶ **Стечајну масу чини целокупна имовина стечајног дужника у земљи и иностранству на дан отварања стечајног поступка, као и имовина коју стечајни дужник стекне током спровођења стечајног поступка.**
- ▶ **Стечајну масу чине и новчана средства стечајног дужника која стечајни управник затекне на текућим рачунима стечајног дужника код пословних банака, као и сва она новчана средства - потраживања, која ће стечајни управник наплатити од дужника стечајног дужника у току спровођења стечајног поступка и на тај начин увећати стечајну масу.**
- ▶ **Потраживања су ставка имовине (актива) која ће донети будући новчани прилив привредном субјекту, у нашем случају стечајном дужнику. Управо према том очекивању новчаног прилива треба мерити и сама потраживања.**

▶ САСТАВЉАЊЕ ЛИСТЕ ДУЖНИКА СТЕЧАЈНОГ ДУЖНИКА

Један од основних поступака којим се проверава тачност података у пословним књигама је попис. Попис не обухвата само инвентарисање основних средстава или материјала, већ и нематеријалних ставки, као што су потраживања - износи које потражујемо од наших дужника, најчешће по основу породате, а неплаћене робе и услуга.

▶ ЛИСТА ПОТРАЖИВАЊА У ФОРМИ ПОПИСНЕ ЛИСТЕ, НА ОДРЕЂЕНИ ДАН, АЛИ ОБАВЕЗНО СА ПОДАЦИМА ИЗ ЧЛАНА 107. СТАВ 3. ЗАКОНА О СТЕЧАЈУ.

▶ ОДРЕЂИВАЊЕ СТЕПЕНА - ПРОЦЕНТА НАПЛАТИВОСТИ ПОТРАЖИВАЊА, КОЈИ СЕ ИСКАЗУЈЕ КРОЗ ЕКОНОМСКО-ФИНАНСИЈСКИ ИЗВЕШТАЈ.

Одређивање степена-процента наплативости потраживања у стечајном поступку исказује се у Економско финансијском извештају „ЕФИ“. Кроз праксу се уочило да у доста случајева долази до прилично паушалног процењивања процента наплативости потраживања. Уколико се тај проценат одреди као нереално висок, сусрећемо се са проблемом да на крају ипак морамо искњижити-отписати велики проценат потраживања, а за који смо исказали да ће бити наплаћен, те у таквим случајевима може доћи до изражавања незадовољства од стране поверилаца. Зато је врло важно са посебном пажњом и аналитичношћу приступити и одређивању степена-процента наплативости потраживања.

▶ РАЗВРСТАВАЊЕ ПОТРАЖИВАЊА ПРЕМА СТЕПЕНУ НАПЛАТИВОСТИ

1. Потраживања која су у целини наплатива
2. Делимично ненаплатива потраживања
3. Потраживања која су у целости ненаплатива

▶ ЗАСТАРЕЛОСТ

Један од критеријума разврставања потраживања може бити и застарелост, али свакако елемент-фактор о којем се обавезно мора водити рачуна приликом анализирања наплативости потраживања.

Застарелост потраживања стечајног дужника према његовим дужницима застаје даном покретања стечајног поступка и не тече годину дана од дана отварања стечајног поступка, члан 86. став 2 Закона о стечају¹.

▶ ОТПИС ПОТРАЖИВАЊА - ИСКЊИЖЕЊЕ ИЗ ДОКУМЕНТАЦИЈЕ

Након закључења стечајног поступка над стечајним дужником и разрешења стечајног управника, у програму за електронско вођење стечајних поступака „ЕРС-у“ и даље остану да се воде потраживања, јер нису искњижена. Такви случајеви су недопустиви, јер након закључења стечајног поступка субјект се брише из евиденције АПР и више не постоји законски заступник (стечајни управник), те наведена потраживања апсолутно нема више ко да наплати. Као паралела наведеном, може се истаћи и чињеница да се у редовном пословању привредних субјеката, не кад је у питању стечајни поступак, доноси одлука о исправци вредности и отпису потраживања, односно одлука којом се усваја попис и предлог који је пописна комисија изнела.

▶ ПРЕДУЗИМАЊЕ КОНКРЕТНИХ РАДЊИ И МЕРА РАДИ НАПЛАТЕ ПОТРАЖИВАЊА СТЕЧАЈНОГ ДУЖНИКА (НЕФОРМАЛНЕ И ФОРМАЛНЕ РАДЊЕ)

1. Мирно решење

- контакти са дужницима;
- закључење споразума;

2. Наплата принудним путем

- Слање прве писане опомене;
- Евентуални додатни контакт са дужником у циљу проналажења решења за наплату;
- Евентуално слање друге писане опомене дужнику (у зависности од процене стечајног управника да ли би друга опомена могла имати ефекта), као и солидарним дужницима или јемцима уколико посотоје (све време треба покушати одржати интензиван контакт са дужником) ;
- Активирање средстава обезбеђења, уколико постоје;
- Опомена пред утужење са краћим примереним роком за испуњење обавезе према повериоцу, у нашем случају стечајном дужнику;
- Предлог за извршење на основу извршне или веродостојне исправе

▶ НАПЛАТА ПОТРАЖИВАЊА КРОЗ ПАРНИЧНИ ПОСТУПАК

Издавање платног налога

Поверилац наике може, ради наплате доспелог потраживања у новцу, поднети суду тужбу за издавање платног налога и то у случају да не поседује исправу која испуњава услове предвиђене Законом о извршењу и обезбеђењу да би била извршна или веродостојна исправа, али зато поседује неку од исправа предвиђених Законом о парничном поступку које се односе на поступак по тужби за издавање платног налога.

Издати платни налог поверилац може употребити као извршну исправу по основу које ће поднети предлог за извршење.

Побијање правних радњи стечајног дужника

Правне послове и друге правне радње закључене односно предузете пре отварања стечајног поступка, којима се нарушава равномерно намирење стечајних поверилавца или оштећују повериоци, као и правне послове и друге правне радње којима се поједини повериоци стављају у погоднији положај, могу побијати стечајни управник, у име стечајног дужника и повериоци, у складу са одредбама Закона о стечају.

Правни посао или правна радња стечајног дужника побијају се тужбом.

Дејства побијања се у огледају у томе да ако захтев за побијање правног посла или друге правне радње буде правоснажно усвојен, побијени правни посао односно правна радња немају дејства према стечајној маси, а противник побијања је дужан да у стечајну масу врати сву имовинску корист стечену на основу побијеног посла или друге радње.

▶ СТЕЧАЈНИ ДУЖНИК У УЛОЗИ СТЕЧАЈНОГ ПОВЕРИОЦА

Пријава потраживања

- стечајни повериоци своја потраживања према стечајном дужнику остварују само у стечајном поступку, члан 80. Закона о стечају⁶;
- подношењем пријаве потраживања поверилац се легитимише као странка у поступку;
- рок за подношење пријаве потраживања;
- састав пријаве потраживања;
- битни елементи пријаве потраживања;
- обавештење о наплати потраживања;
- листа признатих и оспорених потраживања;
- закључак стечајног судије о утврђеним и оспореним потраживањима

Пребијање потраживања у стечајном поступку

- Пребијање потраживања (компензација) представља један од начина престанка (гашења) обавеза.
- Пребијање је могуће уколико су кумулативно испуњена три услова:
 - ❖ Узајамност
 - ❖ Истородност
 - ❖ Доспелост
- Да би дошло до пребијања, потребно је да једна страна изјави другој да врши пребијање - изјава о компензацији.
- После изјаве, до пребоја међусобних потраживања долази даном њиховог сусрета (даном доспелости касније доспелог потраживања).
- Пребијањем се гасе међусобна потраживања, до износа мањег потраживања.
- Пребијање се може спровести ако потраживања за која се тражи пребој нису застарела. Застарелост се цени у односу на тренутак када су се стекли услови за пребој потраживања, а не у тренутку када је дата изјава о компензацији.

- Посебна правила код пребијања у стечајном поступку
- Да је поверилац (у нашем случају стечајни дужник) пре подношења предлога за покретање стечајног поступка стекао право на пребијање свог потраживања према стечајном дужнику са потраживањем стечајног дужника према њему, отварањем стечајног поступка не губи право на пребијање.
- Поверилац је дужан да до истека рока за пријаву потраживања суду достави пријаву на целокупан износ потраживања и изјаву о пребијању.
- У супротном, поверилац губи право на пребијање.
- Правовремено уочити могућност да постоји могућност за пребијање.
- Потраживање до висине мањег износа међусобних потраживања, неће се разврставати кроз исплатне редове и касније намиривати сразмерно са потраживањима свих осталих поверилаца тог исплатног реда, већ је оно практично у целости наплаћено (угашено) самим подношењем пријаве потраживања са изјавом о пребијању.

Проблеми који се јављају у пракси код пребијања потраживања

- пребијање потраживања се кроз листу потраживања разврстава у делу „оспорена потраживања“, из техничких разлога, јер програм за електронско вођење стечаја „ЕРС“ тренутно нема могућност за посебно разврставање оваквог вида изјашњења стечајног управника, а то је пребијање, јер програм препознаје само призната и оспорена потраживања. Из наведених разлога, у образложењу се обавезно треба навести да то потраживање представља пребијање у одређеној висини потраживања (која се наводи у табеларном делу-оспорена потраживања) на основу изјаве о пребијању која је достављена са пријавом потраживања.
- потребно је на напред наведени начин кроз листу потраживања обрадити пребијање потраживања из разлога да се повериоци не јављају са питањем зашто им је потраживање оспорено у износу за који је поднео изјаву о пребијању, а што се дешава у пракси.

ПРИМЕР ПРЕБИЈАЊА ПОТРАЖИВАЊА:

- ❑ Привредно друштво “А” има потраживање од привредног друштва “Б” по основу испоручене робе у износу од 200.000, динара (150.000,00 главни дуг + 50.000,00 камата), по рачуну од 05.07.2011. године.
- ❑ Привредно друштво “Б” има потраживање од привредног друштва “А” по основу продаје пива у износу од 120.000,00 динара, по рачуну од 15.05.2014. године.
- ❑ Стечајни поступак над привредним друштвом “Б” отворен је дана 01.07.2014. год.
- ❑ Стечајни поверилац “А” поднео је пријаву потраживања дана 09.10.2014. год. уз коју је поднета изјава о компензацији.
- ❑ Обрачун камате на пријављено потраживање извршен је на дан отварања стечајног поступка над стечајним дужником.

- ❑ У нашем примеру потраживање по основу рачуна од 05.07.2011.г. године је застарело у односу на дан када је поднета пријава потраживања, сходно општим правилима које важе за компензацију, оно није застарело у односу на дан сусрета међусобних потраживања (15.05.2014.г.).
- ❑ Испуњени су услови за пребој (потраживања су узајамна, истородна и доспела).
- ❑ **Потраживање стечајног дужника у износу од 120.000,00 динара пребија се са потраживањем повериоца по рачуну од 05.07.2011. године по основу камате обрачунате до дана пребоја, у износу од 40.000,00 динара и дела главног дуга у износу од 80.000,00 динара.**
- ❑ Будући да потраживања престају (гасе се) даном сусрета, с тога и законска затезна камата престаје да тече након овог датума.
- ❑ **Оспорава се потраживање по рачуну од 05.07.2011. године у износу од 10.000 дин. по основу камате обрачунате након дана пребоја међусобних потраживања.**
- ❑ Врши се пребој међусобних потраживања у износу од 120.000,00 динара
- ❑ **Оспорава се потраживање повериоца у износу од 70.000,00 динара**

Наплата потраживања насталих у току стечајног поступка

- Неопходност наставка производног процеса и обављања делатности
- Очување основне супстанце за производњу - нпр. засади, сточни фонд, врло скупо и споро поновно покретање производње, губитак тржишта и позиције на истом, итд., а све ради успешнијег уновчења имовине или продаје стечајног дужника као правног лица.
- Закључење нових или анексирање старих уговора, чијим ће се одредбама максимално заштити стечајни дужник;
- Обезбедити авансно плаћање за испоручену робу или услуге;
- Евентуално скраћивање рокова плаћања (кратки рокови 8 - 15 дана, али само под условом да су такви рокови стварно неопходни);
- Узимање средстава обезбеђења од пословних партнера (депозити, банкарске гаранције, менице).
- Прекид пословне сарадње са партнерима који нису спремни да исту наставе у оквирима наведеним у горњим тачкама.
- Првенствено превенција

З а к љ у ч а к

Намеће се закључак да је наплата потраживања стечајног дужника један од основних задатака стечајног управника кроз спровођење стечајног поступка, јер успех у наплати потраживања директно утиче на обим стечајне масе. Процес наплате потраживања понекад може бити прилично сложен, како због бројности корака који се морају предузети, тако и због временског периода који протекне до коначне наплате потраживања. Потребно је да стечајни управник све време док траје процес наплате потраживања одржава интерактиван однос са дужником. Суштина се своди на тежњу да се реално предочи ситуација, а не да се праве нереалне претпоставке које ће практично довести до обмане поверилаца стечајног дужника. Циљ је да се добије највише што је могуће из постојеће ситуације. Као један од елемената који ће допринети ефикасној наплати потраживања може се истаћи и добра процена ризика самог стечајног управника у зависности од случаја до случаја. То значи да стечајни управник мора прво да идентификује и процени потенцијалне ризике, а потом да у спровођењу наплате осмисли и стратегију управљања појединим ризицима. Потребно је да се највише пажње посвети оним ризицима чије би наступање имало веће последице, као и оне чија је вероватноћа наступања већа. На позитиван закључак о исплативости и сврсисходности поступка за наплату потраживања свакако утиче и ефикасан и пажљив начин вођења самог поступка, односно коришћење свих законских могућности, што у великој мери може довести до жељених резултата, тј. до успешне наплате као и до свођења ненаплативих потраживања на нужни минимум.